

Ko Emila Aberška vprašajo, ali bi šel še enkrat po isti poti, vedno reče, da mu za zdaj še ni žal. Z leti pa dodaja, da je vse bolj skeptičen, kako bo z gledališčem v prihodnje. Fotografija: Nataša Bucik Ozebek

Nataša Bucik Ozebek

Režiser in scenarist Emil Aberšek je na Goriškem v 40 letih svojega gledališkega dela zaznamoval predvsem mlade. Skozi Amaterski mladinski oder, ki ga je ustanovil leta 1976, je šlo več kot 400 mladih družbenoangažiranih igralcev.

Režiser in scenarist **Emil Aberšek** je s Koroške v Novo Gorico poleti 1973 prišel v sposojenih bratovih sandalih. Kot absolvent AGRFT je imel zgolj športne copate, ki so bile za Novo Gorico pretope. V resnici je bil tistega dne dogovorjen z direktorjem celjskega gledališča, a ker mu je ta tik pred zdajci odpovedal sestanek, se je – tudi malo iz upora – odpeljal na Primorsko. Ko je ljudi na novogoriški avtobusni postaji spraševal, kje je gledališče, so mu odgovarjali s »tam nekje«, ne da bi kdo zares vedel, kje je.

Bolj po naključju je tako za mizo bližnjega bifeja srečal igralce, režiserja, direktorja in sodelavce gledališča. Ob štirih popoldne je že imel službo. V Novi Gorici je ostal vsa leta od takrat, zadržal ga je silni razvoj primorskega gledališča, ki je tedaj »kot meteorit žarelo na slovenskem gledališkem nebu«.

Letos zaradi »zujfa« odhaja v pokoj. In ker vmesnega enega leta služenja vojaške-

ga roka Aberšek ne prišteva med delo v gledališču, to pomeni tudi, da letos praznuje 40-letnico svojega gledališkega delovanja. V tem času je večino svojega znanja, dela in življenja posvetil mladini in otrokom. Ustanovil je in skoraj 38 let vodil Amaterski mladinski oder (AMO), deset let je vodil festival malih in eksperimentalnih odrov, skrbel za otroški abonma, 15 let je vodil osnovnošolsko skupino Gledališče na vrvi in skoraj 30 let režijsko vodil gledališčinike iz štandreža. Vmes pa še številna druga amaterska gledališča na Primorskem.

Zaradi težav z glasilkami ni bil primeren za igralca

Njegova gledališka pot se je začela že veliko prej, v mladosti na Koroškem. V osnovni šoli je rad igral, a ker je imel težave z mandlji, so mu to odsvetovali. V srednji šoli je najraje poslušal Beach Boyse in Radio Luxemburg ter bral Kafko. O tem, ali

ga je tudi pravilno razumel, ni ravno prepričan. Je pa v tistih letih doumel, da mu gledališče pomeni nekaj več. Po srednji šoli je opravil sprejemne izpite na AGRFT in se kalil ob profesorjih Ladu Kralju, Mirku Zupančiču, Francetu Koblarju, Stanetu Severju in Miletu Korunu. »Slednji je bil moj mentor skozi celo obdobje in me klesal s svojim cinizmom. Spoznal sem, da moraš vsaj poskušati biti malo cinika, da lahko prideš naprej. Mogoče ravno zaradi tega, ker nisem bil cinik, nisem prišel naprej,« se posmeje danes.

Prvo službo je torej dobil v **novogoriškem gledališču**, kjer je postal hišni režiser. »Gostujoči režiserji poberejo smetano, hišni režiser pa je zato, da podela in prenese vse drugo,« pravi. Prvo predstavo, Bevkovo enodejanko *V kaverni* je režiral leta 1974 in z njo požel veliko zanimanja, dve leti za tem pa se je začel aktivno ukvarjati z mladimi.

Novogoriška mladina je tedaj veljala za eno najbolj kritičnih, kalila se je ob izjemnih profesorjih na gimnaziji. Mladi niso želeli samo gledati predstav, želeli so jih tudi ustvarjati. »Dobivati smo se začeli v eni od dvoran novogoriškega sodišča. Te mlade smo potegnili ven iz šolskega okolja. Sprostili so se, bili so ustvarjalni in tako se je začel Amaterski mladinski oder. Bilo je leta 1976,« se spominja Aberšek. V vseh teh letih je nato ob njem gledališko raslo več kot 400 mladih, skupaj so ustvarili 38 predstav. Bili so prava valilnica, iz katere so izšli igralci Damjana Černe, Iztok Mlakar, Radoš Bolčina, Ana Facchini, Medea Novak, režiserka Nika Melink, novinarke Tjaša Slokar in Vesna Humar, duhovnik, fizik, pravniki...

Kritična novogoriška mladina

»Niso bili oni zaradi mene tukaj, temveč jaz zaradi njih. Treba jim je bilo samo prisluhnuti, ker so prav mislili,« je prepričan danes. Ob njih je vedno rad prihajal v službo in nikoli ni gledal na uro, kdaj bo konec. Skozi leta so bila obdobja različnih generacij; od izjemnih letnikov, ko so mladi amaterji na odru enakovredno zaigrali s profesionalnimi igralci, do spoznanja, da je z mladimi nemogoče igrati povsem odrasle predstave. Pa do izjemno kritične generacije, ki je že leta 1987 s *Pasjim življenjem Hamleta* daleč pred vsemi razkosala Jugoslavijo. »Imeli smo dogovorjenih dvanajst ponovitev, a že po tretji nam je ravnatelj gimnazije dejal, da za to niso primerni časi. Cenzorji na SZDL pa so ocenili, da gre

za provokacijo,« se spominja.

Nato je prišlo obdobje, ko so imeli z muzikalom *Po kom se je vrgel ta otrok* 47 ponovitev. In obdobje, ko je začel Aberšek sam pisati tudi scenarije. »V knjižnici sem se pogosto pošalil, da če nimajo določene knjige, jo bom pa sam napisal. A ta hec je potem kmalu postal resnica,« pravi. S tem se je začelo obdobje uporniških predstav. Mestne oblasti je najbolj razburil angažma mladih igralcev, ko so združeni v civilno iniciativo *Potegnimo voz iz blatnega dola* priredili vrsto družbenoangažiranih akcij proti kulturnemu onesnaževanju Nove Gorice. Problematizirali so nepovedno skulpturo iz dveh železnih kock na razritem mestnem travniku pred občinsko stavbo. Javno so jo poskušali razvrednotiti in občini poslali tudi uradno prošnjo za odstranitev. Ker se seveda to ni zgodilo, so ga okitili z rožami. Kasneje so z velikimi rdečimi pikami po Novi Gorici označili stvari »za odstrel«, vodometa na Bevkovem trgu pa preimenovali v vodocurk. Na občini so imeli na to temo resne razprave in Aberšku z županom Mirkom Brulcem na čelu očitali, da manipulira z mladimi.

Film v čast 40-letnega dela

Nekdanji igralci danes AMO in Aberška opisujejo z najrazličnejšimi besedami: »Iskanja, safari, mladi, večer, norost, razvijanje, drznost, disko krogla.« **Manca Kodermac** ga opiše z besedo družina: »Zato, ker je AMO dejansko bil in še vedno je moja druga družina. Emil nam je bil kot drugi oče, ki nas je vodil, nas usmerjal in nam hkrati tudi pustil, da raziskujemo, se motimo, pademo in se nazaj poberemo. Vedno je verjel v nas in nam stal ob strani. Čudovite vezi pa smo spletli tudi AMO-jevci med sabo.«

Ob njegovi 40-letnici delovanja v Novi Gorici so mladi in ne več tako mladi igralci posneli dokumentarni film *Sodba kulture*, ki ga bodo premierno predvajali danes zvečer v **SNG Nova Gorica**. V njem nastopa 30 nekdanjih članov AMO, Aberška pa predvsem veseli, da so njegovi učenci film zastavili kritično in ne površno gledajoč na svet – tako, kot jih je vedno učil. Filma sicer še ni smel videti, je pa do njega pričurkalo nekaj informacij. Med njimi tudi ta, da bo osrednjo vlogo v njem igrala sporna skulptura dveh železnih kock na mestnem travniku. »Tako kot ima New York kip svobode, Pariz pa Eifflov stolp, ima tudi Nova Gorica to skulpturo,« se nasmehne režiser in scenarist, ki pravi, da z odhodom v pokoj še ni rekel zadnje. Delal bo le na neznani lokaciji in zunaj delovnega časa. ✕

V knjižnici sem se pogosto pošalil, da če nimajo določene knjige, jo bom pa sam napisal. A ta hec je potem kmalu postal resnica.
Emil Aberšek

Bolj po naključju je za mizo bližnjega bifeja srečal igralce, režiserja, direktorja in sodelavce gledališča. Ob štirih popoldne je že imel službo.